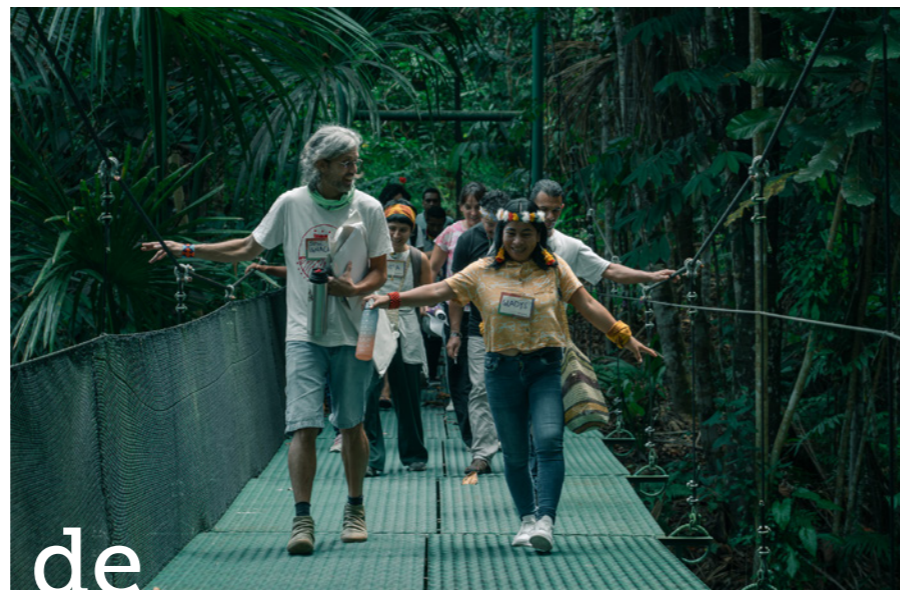

Juana Marín

Dit is
hoe

de

economie van de Amazone eruit komt te zien

Tekst: Merel Rumping

Beeld: Felipe Rodriguez Vásquez

Tijdens de regionale top *Gesprekken van de Amazone* kwamen vertegenwoordigers van de oorspronkelijke bewoners vorig jaar in Colombia bijeen, om kennis te delen en 'duurzame initiatieven van culturele en economische waarde' te ontwikkelen. Daar kunnen overheden in de Amazone nu mee aan de slag, voor de bescherming van 's werelds rijkste regenwoud. 'Je bent in tien minuten de grens over, maar soms ben je wel jaren bezig om een deal juridisch rond te krijgen.'

Samen hebben de deelnemers aan de *Gesprekken* in totaal vijftien principes opgesteld om lokale economieën te definiëren die het welzijn van de bevolking en het territorium moeten waarborgen. Ze zijn onderverdeeld in vier overkoepelende categorieën: culturele principes, rechtenprincipes, bioculturele en ecologische principes en sociale en organisatorische principes – en voor elk daarvan wordt één les uitgelicht.

Eén, cultureel: respecteer Amazone-tradities

Juana Marín, begin vijftig en juridisch vertegenwoordiger van de Barasana-gemeenschap in Colombia, is in het Amazone-oerwoud opgegroeid, aan de Pirá Paraná-rivier. Eén ding staat voor haar vast: binnen een toekomstige Amazone-economie worden de tradities van haar gemeenschap erkend.

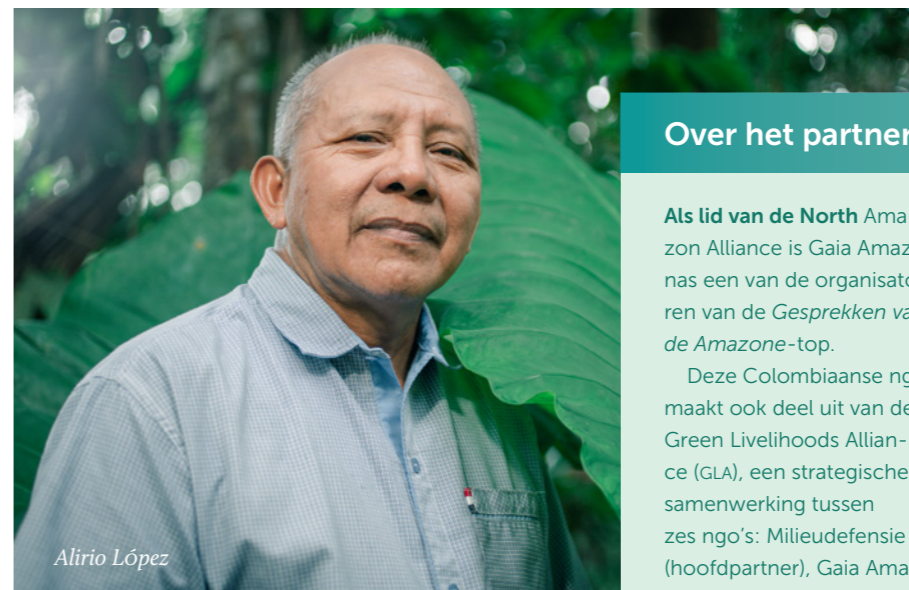
'Mijn leiderschap is tweeledig: we beschermen niet alleen de Amazone, maar vechten ook voor onze tradities, voor de talen, dansen, ceremonies, familieverbanden en bestuursvormen. De naam van mijn gemeenschap betekent "moeder van de aarde".

'Met de steun van ngo's – zoals Gaia Amazonas, een partner van de Green Livelihoods Alliance – ondersteunen wij onze mensen, zodat ze voor het behoud van de Amazone kunnen strijden. In principe vormt elke groep oorspronkelijke bewoners een schakel om te communiceren met de staat. Ik ga al 26 jaar de discussie aan met iedereen die geen rekening met ons houdt.'

Alirio López, territoriaal leider van de inheemse groep Uwottuja, heeft een vriendelijk rond gezicht. Hij is gepensioneerd docent Spaans, Engels en Uwottuja, en blijkt een begenadigd spreker. 'Om die reden', vult hij aan, 'hebben wij goed Spaans geleerd: elke groep in de Amazone spreekt haar eigen taal, maar we hebben Spaans nodig om ons territorium te kunnen verdedigen.'

'Ik ben vijftien jaar geleden door mijn gemeenschap gekozen om dit werk te doen, maar eigenlijk word je met deze titel geboren. Leider zijn betekent voor mij dat je een spirituele en fysieke strijd levert. Spiritueel, omdat we samen met andere oorspronkelijke bewoners hetzelfde gemeenschappelijke doel nastreven.'

'Tegelijkertijd is het fysiek: we gaan continu de dialoog aan en zetten ideeën om in documenten om onszelf te beschermen tegen partijen die ons willen dwarsbomen, of om te verbinden met mensen die ons juist willen steunen. We informeren en motiveren jongeren en we houden een oogje in het zeil, zodat niet iedereen zomaar in- en uitloopt.'

Alirio López

'Het valt niet te rijmen dat dezelfde overheid die mijnbouw verbiedt, bepaalde groepen toestaat om bij ons goud, tin en coltan te winnen'

Twee, rechten: implementeer zelfbestuur en territoriale rechten en bescherm inwoners tegen illegaliteit

Het wordt al snel duidelijk dat een alternatieve economie niet alleen van belang is voor het behoud van het regenwoud, maar ook voor zijn bewoners. Het waarborgt hun welzijn en hun collectieve recht op territorium en erkent tegelijkertijd hun kennis en praktijken als een legitieme manier om bij te dragen aan de ontwikkeling van de regio.

López twijfelt of hij op de foto wil. 'Een jaar geleden werd een lid van de Uwottuja doodgeschoten in de Amazonestad Puerto Ayacucho, in Venezuela', vertelt hij. 'Mensen van buitenaf', zoals López ze noemt, hadden een drugslab opgezet, haalden goud uit de mijnen en richtten een landingsbaan voor transport in binnen een unieke, beschermde zone van het regenwoud.

'Dat vervuilde niet alleen het milieu, maar bracht ook de gemeenschap in gevaar – wij waren het er niet mee eens, dus besloten we aangifte te doen.' De 'buitenstaanders' zochten uit wie erachter zat, en vermoordden López' collega.

Dan is er nog een ander risico, namelijk de uiterst gevaarlijke mijnbouwindustrie die Venezuela tart. Mijnwerkers riskeren dagelijks hun leven door explosiegevaar, vallende rotsen en het instorten van tunnels. Illegale mijnen zijn nog gevaarlijker, enige vorm van veiligheid is er ver te zoeken. De doorgangen zijn soms zo nauw dat mensen klem komen te zitten.

'In bepaalde unieke, bosrijke gebieden in de Amazone', zegt López, 'is mijnbouw streng verboden. Het valt dan ook niet te rijmen dat

Over het partnerschap

Als lid van de North Amazon Alliance is Gaia Amazonas een van de organisatoren van de *Gesprekken van de Amazone*-top.

Deze Colombiaanse ngo maakt ook deel uit van de Green Livelihoods Alliance (GLA), een strategische samenwerking tussen zes ngo's: Milieudefensie (hoofdpartner), Gaia Amazonas, IUCN NL, NTFP-EP, SDI Liberia en Tropenbos International, met Fern en WECF als technische partners.

Het gemeenschappelijke doel is ervoor te zorgen dat tropische bossen duurzaam en inclusief worden beheerd om ontbossing, mensenrechtenschendingen en klimaatverandering te bestrijden, en om lokale bestaansmiddelen te waarborgen.

De GLA werkt samen met meer dan zeventig ngo's en met inheemse mensen, lokale gemeenschappen en sociale bewegingen in elf landen in Zuid-Amerika, Afrika en Zuidoost-Azië.

dezelfde overheid die mijnbouw verbiedt, bepaalde groepen toestaat om bij ons goud, tin en coltan te winnen. Ik noem dat paradoxaal leiderschap. Het heeft niet alleen een desastreuze invloed op het milieu, maar ook op onze mensen die gedwongen worden om in ruil voor spullen en kleding in de mijnen te werken.'

Drie, biocultureel en ecologisch: ontwikkel duurzame landbouw volgens inheemse wijsheid

Een nieuwe economie kan alleen als er weerstand wordt geboden aan de verleiding van inkomsten uit destructieve illegale activiteiten. De geschiedenis van de Amazone wordt gekenmerkt door vermeende economische booms die de natuurlijke hulpbronnen van het gebied hebben geëxploiteerd.

Denk aan de winning van kinine, rubber, dierenvachten en coca, en meer recentelijk de exploitatie van koolwaterstoffen en mineralen. Deze bonanza's hebben tot de fragmentatie en degradatie van de Amazone geleid, wat onverenigbaar is met de bescherming van leven en biodiversiteit in een regio die van cruciaal belang is voor het welzijn van de planeet.

Het gebied wordt door 410 inheemse groepen bewoond, waarvan er 82 in vrijwillige isolatie leven – en juist de kennisstelsels van die groepen hebben diversiteit in al haar uitingen in stand gehouden en gevoed. Daarom is het zo belangrijk om op zoek te gaan naar betere manieren om de Amazone te beschermen, door te luisteren naar de mensen die er al eeuwen wonen.

Maar elk economisch alternatief dat wordt toegepast in de Amazone moet het bos en de territoria beschermen, omdat die volgens inheemse wijsheid nauw met het leven van elke persoon verbonden zijn. De bewoners moeten daarom de soevereiniteit hebben hun eigen voedsel te verbouwen om in hun eigen welzijn te voorzien en de mogelijkheden hebben om producten te verkopen op basis van hun eigen voedselsystemen.

De gemeenschap van Alirio López is een cacao bedrijf begonnen. De Venezolaanse cacao behoort tot de beste ter wereld en is eenvoudig te verbouwen, zegt hij: 'Gelukkig zien de mensen dat het snel en bijna als vanzelf groeit, het oerwoud beschermt zichzelf door dit soort planten. Cacao doet op die manier dienst als instrument voor

klimaatbeheersing.

‘Mijn gemeenschap bestaat uit vijftienduizend mensen die in een gebied omgeven door vier rivieren wonen, en ongeveer een op de tien verdient zijn of haar brood met de cacao productie. We komen hier en daar nog kennis tekort, bijvoorbeeld over bestrijdingsmiddelen – daarom is technische begeleiding en kennisdeling zo belangrijk en die krijgen we van ngo’s.

‘We oefenen momenteel met het verbeteren van het hele proces: van oogsten tot onderhandelingsstrategieën over de prijs. Naast cacao verkopen we ook de cassave, bananen en ananassen die we verbouwen. In de toekomst zouden we graag onze eigen machines hebben om chocolade te verwerken en internationaal te verkopen.’

Vier, sociaal en organisatorisch: reduceer handelsbarrières

Een alternatieve economie in de Amazone begint in de eerste plaats met een vereenvoudigd import- en exportproces, vindt duurzaamheidsmanager Natalia Ocampo van de Colombiaanse restaurantketen Crepes & Waffles.

‘Je bent in tien minuten de grens over,’ zegt ze, ‘maar soms ben je wel jaren bezig om een deal juridisch rond te krijgen. Het is momenteel veel te complex: overheden zouden de uitwisseling moeten vereenvoudigen.

‘Mensen in de Amazone wonen dan wel officieel gezien in verschillende landen, maar ze spreken vaak dezelfde taal en hebben dezelfde issues – er moet meer samengewerkt worden. Het is zo’n enorm gebied, je komt ogen, handen en politieke instrumenten tekort om een collaboratief ecosysteem te kunnen organiseren. De private sector kan daarin een rol spelen.’

Maar is handel niet juist de reden dat het regenwoud lijdt onder ontbossing, mensenrechtenschendingen, illegale mijnbouw en mislukte oplossingen zoals *carbon credits*, die volledig uit de hand zijn gelopen?

‘Ja, inderdaad, op dit moment is er onvoldoende controle: we hebben speciale politieke instrumenten voor de Amazone nodig. Het is een interculturele, multinationale setting die om dergelijke regelgeving vraagt. Als het ons lukt de uitwisseling en samenwerking te versimpelen, zal men minder van de buitenwereld zijn geïsoleerd.

‘Die wetgeving moet worden bedacht door de mensen *hier*, niet door iemand in Bogotá die één keer per jaar een tripje naar de Amazone maakt, maar weinig mensen kennen het echte leven hier. Er zijn meer ogen nodig, vanuit verschillende entiteiten en niet alleen voor negatieve dingen, want er gebeuren hier ook meer dan genoeg mooie dingen die gedeeld mogen worden.’

Natalia Ocampo

Mauricio Cabrera

Gesprekken van de Amazone was niet de enige top die afgelopen zomer werd gehouden, want in Brazilië kwamen politieke leiders bijeen van de landen die de Amazone delen om over de toekomst van het unieke regenwoud te discussiëren.

Dat gebeurde zonder vertegenwoordiging van inheemse mensen en lokale gemeenschappen uit Ecuador, Peru, Colombia, Venezuela en Brazilië, terwijl de *Gesprekken* laten zien dat politieke leiders juist nauw met hen moeten samenwerken.

Toch is er reden tot optimisme: kijk naar de implementatie in de Amazone van het Global Biodiversity Framework van de Verenigde Naties, een akkoord uit 2022. Als gevolg van het geringe succes van het behalen van wereldwijde doelstellingen na de biodiversiteitstop van 2010, moesten er volgens Mauricio Cabrera van het Colombiaanse ministerie van Milieu en Duurzame Ontwikkeling ‘drastischer afspraken worden gemaakt’.

Hij is verantwoordelijk voor de implementatie van het Framework op nationaal niveau. Colombia ging na het sluiten van het akkoord gelijk in de actiemodus en ontwikkelde een methode om de vooruitgang te meten, vertelt hij.

‘Welke indicatoren gaan we gebruiken? Welke entiteiten kunnen informatie verschaffen? Wat zijn de perverse prikkels die we kunnen elimineren? En hoe kunnen we alle groepen in de samenleving erbij betrekken, dus ook de inheemse en Afro-Colombiaanse bevolking?’

‘Alleen met z’n allen kunnen we het behoud van het oerwoud bewerkstelligen, en de vervuiling door onder meer kwik tegengaan. Ik heb hoop dat met twee progressieve presidenten, met Petro van Colombia en Lula van Brazilië, de ontbossing van de Amazone wordt tegengegaan en het regenwoud zich herstelt. De eerste *pilots* tonen aan dat het mogelijk is.’

De resultaten van de top laten zien dat een economisch model geen bedreiging voor een gezond Amazonegebied hoeft te vormen. Het model kan relevant en respectvol zijn voor de Amazone en de bevolking, zolang het inheemse mensen en lokale gemeenschappen betreft en gebaseerd is op hun prioriteiten en culturele benaderingen.

Het beschermen van deze mensen betekent dus dat er moet worden ingezet op de bescherming van hun territorium en het overeind houden van bossen. Dat komt neer op minder top-downcontrole en een gezonde, gelijkwaardige relatie tussen de inheemse bevolking en de overheid. Door eeuwenoude praktijken en kennis hebben de inheemsen de regio immers gemaakt tot wat die is: het meest biologisch en cultureel diverse tropische regenwoud ter wereld. ●

Het partnerschap, een platform, een springplank

‘Als één partner uit de alliantie stapt, dan zou dat voelen als de amputatie van een been.’
In gesprek met Diana Nabiruma en Richard Ssemmanda van de Green Livelihoods Alliance, over hun strijd tegen de ontbossing voor de winning van fossiele brandstoffen in Oeganda en over hun steun aan lokale gemeenschappen – ‘en zij beschermen ons tegen de agenten van de inlichtingendienst’.

Tekst: Pinkleen Oinokwesiga en Marc Broere
 Beeld: McWilliams Wasswa

Hij zorgt voor het onderzoek dat zij voor de lobby en pleitbezorging van de Green Livelihoods Alliance (GLA) in Oeganda gebruikt. Hij bevindt zich voornamelijk op de achtergrond en in de luwte, terwijl zij vaak in de frontlinie opereert. Wat Richard Ssemmanda van de Ecological Trends Alliance (ETA) en Diana Nabiruma van het Africa Institute for Energy Governance (AFIEGO) met elkaar gemeen hebben: hun onvoorwaardelijke liefde voor bossen en biodiversiteit.

Op jonge leeftijd was Nabiruma zich er al van bewust dat de mens de natuur misbruikt. Ze heeft prachtige herinneringen aan haar lagere school op het platteland, waar de lucht schoon was en je water uit de kraan kon drinken – maar toen ze eenmaal in de hoofdstad ging studeren, kreeg ze astma.

De dag vóór ons gesprek had ze nog een aanval. ‘Na veel onderzoek kwamen de artsen erachter dat mijn astma door luchtvervuiling is veroorzaakt: Kampala is een van de meest vervuilde steden van Afrika. Toen ik nog in een schone omgeving woonde, was mijn afweersysteem in orde, maar nu niet meer. Dus het beschermen van de natuur is voor mij ook iets persoonlijks.’

Ssemmanda zegt dat het belang van de natuur voor hem onbeschrijflijk is: sinds zijn kinderjaren draait alles om planten en biodiversiteit. In z’n vrije tijd, na school, voerde hij zijn eigen experimenten met planten uit. Zijn vader wilde dat hij geneeskunde ging studeren, maar dat wilde hij zelf niet. ‘Ik zei tegen hem: heb je ooit iemand in het ziekenhuis gezien die blij is? Je hebt daar geen menselijk geluk – dat vind je in de natuur.’